

РЕЦЕНЗИЯ

От: *Доц. д-р Константин Веселинов Танев;*
УНСС;
Право

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1458/25.06. 2020 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Светослав Иванов Иванов*
Тема на дисертационния труд: *Задължението на управителя от воденето на чужда работа без възлагане според българското облигационно право*

1 Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра ЧПН* на УНСС по *Гражданско и семейно право* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 457/18.03.2015 г. Обучението е осъществено в *редовна* през периода 2015 – 2018 г.

2 Кратка биографична справка

Светослав Иванов е роден през 1989 г. в гр. Горна Оряховица, завършил е УНСС през март 2015 г. и съответно е бил докторант по *Гражданско и семейно право* към КЧПН на същия университет. По настояще е младши съдия в *Окръжен съд*, гр. Велико Търново.

2.1 Заемани академични и други длъжности до момента

Докторантът е преподавал като хоноруван асистент по *Основи на правото* в периода 2015 – 2016 г.

2.2 Кратка информация за изпълнението на индивидуалния план

Докторантът е получавал положителна атестация по време на обучението и успешно е изпълнил задачите в индивидуалния си план.

3 Обща характеристика на представения дисертационен труд

3.1 Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд

В дисертацията е анализирана общата характеристика на *гестията*, но *задължението на управителя от воденето на чужда работа без възлагане според българското законодателство* се поставя в центъра на представената научна дискусия.

Този анализ представлява първата подробна трактовка на темата в българската

научна литература. В този смисъл авторът не е могъл да подмине общата догматична оценка на института, за да може да навлезе в задълженията на гестора като конкретна цел на изследването. В работата се отстоява разбирането, че гестията макар и изконен за цивилноправното познание институт намира своето приложно поле и в актуалните днес правни регламенти и теоретични разработки.

Още в началото на Предварителните бележки се аргументира актуалността на анализа на основната уредба на института в ЗЗД, чл. 60 – 62, като една неизменена регулация от създаването на акта през 1951 година, която не е подробно дискутирана у нас нито преди реформата на гражданското право от 50-те години на двадесети век, нито след това. Въпреки това авторът правилно отбелязва интереса на изследователите, като упоменава и най-ранното съчинение по проблема – в коментара на Тончев на ЗЗД от 1892 г. и освен това обръща внимание на учебника по българско облигационно право на Любен Василев.

3.2 Структура, обем и обсъждане на съдържанието на изследването

Работата се състои от близо 585 стандартни машинописни страници (при 1800 знака на страница). Разделена е в увод, три глави и заключение.

Подробният увод въвежда читателя в проблематиката на изследването, като го ориентира в темата, използваната терминология, хронологията на правната уредба. Воденето на чужда работа без възлагане е представено като общ цивилноправен институт на основата на исторически и сравнително правен анализ с фокус върху съществуващата правна рамка, интерпретацията и догматичната структура в България. Под правна догма трябва да се разбира осмислянето на съответната действаща уредба и практиката по нея.

Авторът предпоставя определен граждански модел на гестията, който е основният догматичен критерий за научната преценка на поставените проблеми и определянето на систематичното място на актуалната уредба. Въпреки този теоретичен подход на изследването в неговата основа се вижда добросъвестното описване на неговия исторически произход и сравнително правната му вариативност. В този смисъл са и предложените от автора терминологични уточнения. Отделно място е запазено за централната правна конструкция, а именно управителят на чуждата работа, както и на другата страна по отношението, тази в чиято полза тя се извършва – нейният господар. Този термин, заимстван от автора от европейската и римскоправната цивилистична традиция, следва да изясни съдържанието на използвания в българския актуален регламент законов термин „заинтересован“. Вариантът на действащия ЗЗД съдържа тази лична характеристика, която обаче според анализа на автора е непрецизна и оставя доста неизяснени моменти относно положението и интереса на лицето в чиято полза се осъществява гестията.

Понятието за гестия е представено в неговата историческа последователност, като се удостоверява римскоправният ѝ генезис, Тръгва се от различните форми на упълномощаване: процесуалната прокурация, прокуратора за всички дейности и опеката на душевноболните. Направена е разлика между акциите по отношения на правото и акцията по отношение на фактите, като в класическото право институтът е проследен в контекста на акциите на добросъвестността. С оглед на центъра на изследването, отговорността на гестора, анализът се концентрира върху отговорността за виновни действие и при случайни събития. След това се проследява регламентът в след класическото и Юстиниановото право.

Специално внимание е отделено на епохата на средновековното „общо право“ (ius commune) и съответно трактатите на глосаторите и постглосаторите, като се проследява оформянето на самостоятелна процесуална защита на основата на разграничаването на гестията от нововъзникващия общ институт на „неоснователното обогатяване“ чрез акция със специфичен характер изградена по аналогия на правата акция за воденето на чужда работа. По-нататък изложението следва историческия план, като се спира на развитието на института в модерните времена – епохата на националните граждански кодификации. Тук развитието на правото се представя като трансформиране на средновековното Общо право в модерните кодификации на Франция и Германия, като съответно се описва продължаването на тази традиция и в българското право. Изложението постепенно преминава към този елемент и го превръща в основен център на интереса на изследователя.

Все в тази линия анализът макар и сравнителноправен, предлага диахронен разрез като изгражда общ системен модел на института на основата на уредбата в Рим, Византия, Западна Европа и съответно Третата българска държава. Авторът заключава, че като цяло през класическия период мястото на института е определено според дихотомното деление на източниците на облигацията – контракти и деликти, при Гай (Юриспруденция на ежедневието), и по-специално в отделянето на нова трета категория източници, т. нар. фигури от различни основания. Тук са включени отношения, регулирани до този момент от правото, различни от контрактите и деликтите, но независимо от това с характер на правна зависимост. При Юстиниан тази триделна конструкция се превръща в четириделна, като се обособяват тези отношения, които са подобни на контрактите и съответно на деликтите и се достига до симетрична структура от типа „две по две“. Анализът на по-късната история на гестията стъпва на разбирането за рецепцията ѝ от римското право преди всичко в Западна Европа отново на догматично-систематична основа като предлага един обобщен модел на цивилната конструкция. Той се наблюдава в Наполеоновия кодекс, където е възприето споменатото четворно деление от Юстиниановото право. Авторът отбелязва и факта, че гестията запазва самостоятелното си уреждане и след реформите във Френския кодекс от 2016 г. За разлика от Франция германската правна мисъл не посреща толкова радушно конструкцията на квазиконтрактите, но въпреки това институтът на воденето на чужда работа също намира своята самостоятелна уредба в ГГЗ, но този път като своеобразно отклонение от общите правила на договора за мандат.

Отмененият ЗЗД от 1893 г. е приел подобно на френския си модел делението на облигациите на договори, полудоговори или престъпления, или полупрестъпления, конструкция, в която удобно се разполага и гестията. В модерния, актуален ЗЗД развитието е доближено до това на германската систематизация, като гестията е разгледана като самостоятелен източник на задължения, без да се прикачва към модела на полудоговорите. Читателят лесно се досеща, че в това отношение действащият закон урежда тези облигации много близко до систематизацията на Гай, предложена в неговата Юриспруденция на ежедневието.

След уводната част изложението продължава с Глава първа, в която се разглеждат общите положения, характерни за тази правна фигура. Тук самото ѝ наименование показва стремежа на автора да представи понятието в неговия диалектически вид, като го сравнява с други общи правни институти с генеричен характер. Същевременно се определят и неговите специфични особености или разновидности. Това отново е пира-

мидална конструкция, но от по-нисък ред (заключение, отново продукт на сравнително правно изследване със специален фокус върху българската правна уредба). В резултат гестията е описана като институт с обща характеристика, надхвърлящ съответната национална рамка, поставен в една макар и теоретична координатна система на общите принципи на облигационното право изобщо за Европа. В този смисъл са проследени възникването на задълженията на управителя, действията и прекратяването им, като това е показано съответно в романския и в германския правни кръгове.

В тази систематика е отделено самостоятелно място и на въпроса за възможността чрез гестия да се осъществяват и различни форми на представителство, въпрос който предизвиква дискусия сред правните учени. В този ред на разсъждения е поставен и анализът на вида на работата – управителни и разпоредителни действия, еднократни или последователни, бездействия. Авторът се е спрял и на гестията с международен елемент. Направени са и различни разграничения от сходни институции, като например от неоснователното обогатяване, от договора за поръчка и т.н.

Глава втора е посветена на възникването на задължението на управителя в рамките на българското законодателство. Това е ключовият въпрос на изследването и историческата предпоставка изобщо за уредбата на този институт и неговото самостоятелно съществуване. В този смисъл дисертантът правилно поставя своя анализ в зависимост от характеристиката на реципрочност на отношенията между гестора и господаря на работата (понятие, което той предлага). То е наследник на правната традиция още от Древния Рим и изразява самостоятелните форми на защита в „правата“ и „обратната“ акция по гестията. Авторът дори отбелязва, че обратната акция по гестията не би могла да възникне теоретично, ако правата на господаря не са били защитени с правата акция по гестия. В анализа на член 60 от ЗЗД Иванов посочва, че елементите от фактическия състав са обективни единствено без съзнанието на гестора, че извършва чужда работа. То е и най-важната причина за обособяването на института като самостоятелно правно понятие.

След това анализът се спира на въпроса кой може да бъде управител при воденето на чужда работа като разглежда неговата правоспособност, дееспособност и свързаните с тях въпроси. Внимание е отделено и на възможността за множество управители на чужда работа, както и на дееспособността на гестора.

Тук *de lege ferenda* с оглед на съвместното предприемане на делима чужда работа от няколко лица се предлага регламент на съотношението между разделността и солидарността на отговорността. Когато те са водили чужда работа, която би могло да е предмет на търговска сделка, те съответно трябва да бъдат възнаградени. Това е по същината си и въпросът, свързан с уредбата на т. нар. репрезентативна гестия, във връзка с която са повдигнати дискусии в правната книжнина. По повод на това заключение може да се приеме, че обсъждането за размера на възнаграждението остава открито, независимо че действията на гестора могат да са в рамките на това, което той обичайно прави по занятие. При всички случаи отговорът на този въпрос би трябвало да зависи от това дали сделката е изцяло търговска или смесена с оглед на запазването на интересите на господарите на дейността нетърговци. Следващият съществени елемент от отношението, разграничен в дисертацията, е интересът на господаря. Само наличието на такъв оправдан интерес е основание за съответната законосъобразна намеса на определено лице в даден чужд правен кръг. В този смисъл дисертантът определя като слабост на ЗЗД, че той не съдържа изрично такова законово изискване. От друга страна

се посочва, че самият господар е описан именно като „заинтересован“. Това понятие безспорно предполага наличието на правен интерес. В работата се различават материалният и моралният интереси, както и свързаните с материалния интерес претърпени загуби и пропуснати ползи, Гестията трябва да притежава характеристиката уместност, т. е. действия под контрола на съзнанието на гестора за неговата задълженост и съответно за полезността ѝ. Отделно място се оставя на въпроса за безвъзмездността като проява на щедрост. Теза, защитавана още от Иван Апостолов, в контекста на дискусиата дали специфичното дарствено намерение би могло да бъде пречка за осъществяването на обратната акция по гестията (по повод разпоредба в параграфите 683-и 684 на ГГЗ). Авторът припомня, че за българското законодателство е невъзможно надаряване или опрощаване на дълг въпреки волята на надарения или задължения и съответно дарственото намерение не може да попречи да се търсят разноски.

Глава трета е изцяло посветена на задължението на управителя. На първо място е коментиран въпросът за неговата характеристика като добросъвестно лице. Тук критиките са с оглед на формулировката на чл. 60, ал. 2 от ЗЗД, в която според автора е налице неуместна употреба на препращането към упълномощаването. Според заключението в текста на анализа, ако гесторът би бил довереник, то трябва да се конкретизира обемът на грижата в зависимост от вида на дейността, която се извършва. Това предопределя нейната близост съответно до влога, изработката и пр., т. е. аналогия или с договора за мандат, или с друг договор, съответстващ на изпълнението на конкретната дейност. Важното е обаче, че обемът на отговорността варира, макар и тя винаги да е с характеристиката на добросъвестността. Следващият въпрос е свързан с управлението и завършването на работата като съществена характеристика на грижата на добрия Гестор.

Докторантът се спира и на въпросите, свързани с уведомлението и отчитането на дейността на гестора, предоставянето на сметка, задължението за предаване на всичко получено по повод на сделката (не само вещи, но и плодове, ценни книги, пари, лихви, в това число и така наречените скрити облаги).

Централен проблем наред с останалите е и неизпълнението на задължението на управителя. В това отношение е разгледана гражданската отговорност за непозволено увреждане, безвиновната отговорност отново в сравнителноправен контекст и се достига и до прекратяването на задължението на гестора.

3.3 Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд)

Използван е голям брой литературни източници (над 250) на различни езици. Те са добросъвестно анализирани в текста на изследването и са съответно реферирани в научния апарат. Това разкрива дълбоката осведоменост на автора. Само по себе си обсъждането на резултатите от тези съчинения е един от основните приносни моменти на съчинението в българската научна книжнина по въпроса.

4 Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

4.1 Основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд

В нашата дискусия трябва да се отдели специално внимание и на предложенията за промяна на законодателството, които отразяват до голяма степен вижданията на самия автор за собствените му приноси. На първо място той се спира на недостатъците на правната уредба в член 60 – 62 от ЗЗД като тук могат да се отбележат три направле-

ния. На първо място се поставя архаичността на някои термини, а на второ, непълнотата, която налага малко или повече тълкуване или правоприлагане по аналогия. Тук става въпрос за предложената замяна на „заинтересуван“ с „господар на работата“, което е и по-точният превод от латинското *dominus*. Наред с това липсата на заглавия на съответните членове също безпокоят автора и той предлага обособяването на самостоятелни норми със съответните заглавия. Трябва да се направи разграничение между определението на гестията и действията на гестора с оглед предпоставките на възникване на задълженията му да съхрани и удовлетвори чужди интереси. Тук намира място предложението на добавката за уместност в уредбата на чл. 61, вместо сегашния „атавизъм“ за пълномощието. Според автора с оглед действието на задължението на управителя от разпоредбата на чл. 60, ал. 2 не става ясно, че длъжимата грижа на гестора е вариативна и отговорността е съобразна на конкретната характеристика на предприетата работа. С оглед действието на задължението на господаря се предлага изменение в чл. 61, ал. 1, пр. 1, като след думите „в чужд интерес“ да се добави, че задълженията от сделките, които управителят е сключил от чуждо име с трети лица, възникват направо за господаря на работата и т. н.

Трябва да се отбележи, че голяма част от оригиналните заключения на автора са индуцирани от заключенията в съответната историографска, теоретична или интерпретативна литература, което винаги е надлежно отбелязано. Това в никаква степен обаче не засяга високата степен на креативност, която докторантът е достигнал.

4.2 Използваната методология

Като методология е поставен в центъра принципът на изолирането на точното догматично съдържание на института, което предполага предварителното изграждане на обща систематична конструкция, за да могат да бъдат уточнени общите и специфичните елементи на воденето на чужда работа. Този подход определя работата по-скоро като типично цивилистично изследване на правната същност на даден институт търсещ разграничението от други подобни на него и разположен в пирамидалната конструкция на правната диалектика. Така трудът макар и да не изключва исторически и компаративни елементи все пак характеризира анализа като ориентиран основно към изясняването на актуалната стойност на тази правна конструкция. Това позволява на автора като изолира института в самостоятелен обект на изследване да се откъсне от други исторически сравнителни или икономически подходи, които да го отдалечат от специфично цивилистичната цел в неговото изследване. Само за сравнение може да се отбележи, че съвременният историкоправен подход, например би анализирал материята на основата на опита да се установи специфичната форма на възприятие и анализ, характерна не толкова за някаква предварително определена обща структура на изследваното явление, която съществува само в теоретично-имагинерен план, а би проследил как юристите са възприемали дадената правна конструкция в съответната епоха без да се интересуват от някакъв абстрактно-имагинерен модел на съществуване.

При все това Светослав Иванов проявява забележителен усет към историческото развитие и сравнението с контемпорални правни уредби което му позволява в известна степен да преодолее недостатъка, идващ от ограничеността на типично догматичното изследване.

4.3 Изпълнение на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд

Ползите, които остават за непредобедния читател са много. Става въпрос не са-

мо за първото задълбочено изследване по темата, но и за изследване, което се вписва удачно в контекста на българската и чуждестранната книжнина. То стъпва на идеи, идващи от дългата традиция на нормативната уредба и научните дирения и дава добра отправна точка за ориентирането в нея, задача която се отличава със своята трудност. Направените терминологични уточнявания и систематични корекции са убедителни и носят в себе си заряд за бъдещи изследвания, макар и да не са приемливи за всички изследователи. Изследването макар и само от гледна точка на задълженията на гестора разкрива цялостен поглед на автора върху института и в този смисъл има характера на монографичен труд. Макар понякога и подбуждащи възражения заключенията са полезни с оглед на заряда за бъдещи дискусии.

5 Оценка на научните и научно-приложни приноси

Общо може да се посочи, че направените предложения стъпват на представата, изградена от автора, за наличието на определен общ модел за развитието и структурата на института, съществуващ в контекста на историческия и сравнителноправния поглед на изследването. Те са изведени като елементи на едно ясно догматично тълкуване за системата на института в неговото диалектично единство. Въпреки направените исторически и сравнителни бележки трудът запазва своите характеристики на догматично цивилистично изследване и предлага на българската юридическа общност материал за сериозна дискусия.

6 Оценка на публикациите по дисертацията

1. Практиката на българските съдилища (1893 – 2015) върху воденето на чужда работа без възлагане, *Съвременно право*, 5 (2015).

Анализира съдебните решения по темата в контекста на систематичното място на института.

2. Прекратяване на задължението на управителя от воденето на чужда работа без възлагане в българското облигационно право. *Съвременно право*, 3 (2019).

В статията се разглеждат темпоралните граници на добросъвестния гестор с оглед на възможността на заинтересования да поеме нейното извършване, неговото възражение и загубата на правоспособност от страна на гестора.

3. Кой може да бъде управител на чужда работа без възлагане според българското законодателство? *Търговско и облигационно право*, 3, 4 (2018).

Статията е свързана основно с терминологията, относно гестора, проблемите за неговата правоспособност и дееспособност, като особено интересни са анализите на хипотезите за естествената дееспособност и недееспособността и техни ефекти с оглед на представителството.

4. Приложното поле на воденето на чужда работа без възлагане според българското облигационно право. *Съвременно право*, 4 (2017).

Статията разглежда въпроса за действията на управителя и се спира на характеристиките и изискванията към тях. Те трябва да са законосъобразни, морални и извършени в чужд интерес, освен това биха могли да бъдат фактически и правни, извършени лично или чрез представител, като по изключение се допускат и разпоредителни действия.

5. Предпоставките за възникване на задължението на управителя от водене на чужда работа без възлагане според българското облигационно право. *Търговско право*, 4 (2018), 1 (2019).

В статията се засягат въпросите за интереса на господаря и уместността на дейността. Тук особено трябва да се отбележи въвеждането на термина господар на работата.

6. Към въпроса за правната уредба на представителното водене на чужда работа без възлагане в българското облигационно право. *Юридически свят*, 2 (2017).

Работата носи характеристиката на диахроничния и синхроничния сравнителен анализ и от особено значение е заключението за придобиването на представителна власт по силата на закона.

Всичките приложения към документацията публикации са излезли в реномирани български издания и като такива носят определен принос за възстановяването на интереса на българската научна общественост по темата за гестията като цяло. Те правят изследванията на Светослав Иванов видими в национален план.

7 Оценка на автореферата

Авторефератът обективно отразява изложението и заключенията, предложени в разглежданата теза.

8 Критични бележки, препоръки и въпроси

Безспорно могат да се поставят определени критики с оглед на структурирането на работата, която на много места разглежда в по-голяма степен общата характеристика на гестията, отколкото задължението на гестора и обема на неговата отговорност. Това разбира се не може да се абсолютизира с оглед на нуждата от общото изясняване, като предпоставка за отговорите на въпросите в по-тясната тема на работата. Такава конкретизация наред с това би била и прекалено голяма задача с оглед и на младостта на автора и началната степен на подготовка в неговата научна кариера. Въпреки това той е успял да концентрира заключенията си и да балансира анализа си с един разширен увод в който в по-голямата част са концентрирани общите и историческите въпроси на изследването. Останалата част има безспорно определен и ясен систематичен характер.

Конкретно като становище може да се критикува възможността да се търси заплащане, ако гесторът е търговец, който извършва определената дейност по занятие. Тук по-скоро трябва да става въпрос не за разноски с оглед възнаграждение за дейността, а за обезщетение за вредите, които гесторът е претърпял с оглед на това, че отделил по-голямо внимание върху дейността на доминуса, отколкото на своите дейности.

Освен това в чисто методологичен план се вижда, че конструкцията на автора е построена основно върху диалектично-догматичната идея за един институт, притежаващ определени изначални и неизменни характеристики, модел, който задължително трябва да се реципира в националните законодателства. В този контекст в изследването липсва преценката за виталността на гестията в емпиричен смисъл, за сметка на приетия в него идеален модел за регулация, като единствен критерий за научна преценка. Такъв анализ е особено полезен за историческите първообрази на съвременните уредби, където различните форми на процесуална защита са имали по-скоро специфична функция при отделните юристи, отколкото като стремеж към изграждането на единна теоретична конструкция. Това обаче са задачи за самостоятелни изследвания.

9 Заключение

Независимо от направените бележки трябва убедено да подчертая че работата не само че отговаря на изискванията за предоставяне на научната и образователна степен, но и трябва непременно да бъде насърчена за публикуване и да срещне дискусиата и критиката на правната общност.

Препоръчвам присъждането на образователната и научна степен доктор на Светослав Иванов Иванов.

Дата: София / 29.07.2020 г.

Подпис:

